

Адолф Мушг
ДОКОЛКУ Е ТОА СРЕЌА

Културна установа Блесок

ЕДИЦИЈА УРБАН ФЛУИД

2012

Copyright за македонското издание: © Културна установа Блесок, 2012.

Copyright of the translation: © S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

Сите права се задржани.

Ниеден дел од оваа публикација не смее да биде репродуциран на кој било начин без претходна писмена согласност на издавачот.

Издавањето на ова дело беше поддржано од ТРАДУКИ, литературна мрежа на која припаѓаат Сојузното министерство за европски и меѓународни прашања на Република Австрија, Министерството за надворешни работи на Сојузна Република Германија, швајцарската фондација за култура ПроХелвеција, КултурКонтакт Австрија, Институтот Гете, Агенцијата за книги на Словенија ЈАК, Министерството за култура на Република Хрватска, Одделот за култура на владата на кнежеството Лихтенштајн, како и Фондацијата за култура на Лихтенштајн и фондацијата „С. Фишер“.

traduki

CIP – Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје
821.112.2(494)-32

МУШГ, Адолф

Доколку е тоа среќа – љубовни приказни од четири децении / Адолф Мушг ; превод од германски Елизабета Линднер. - Скопје : Блесок, 2012. - стр 420. ; 21 см. (едиција Урбан флуид; кн. 15)

Превод на делото: Wenn es ein Glück ist - Liebesgeschichten aus vier Jahrzehnten / Adolf Muschg (© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 2008). Фусноти кон текстот. – Белешка за авторот: стр. 413.

ISBN 978-9989-59-381-9

I. Muschg, Adolf види Мушг, Адолф

COBISS.MK-ID 92893962

Адолф Мушг

ДОКОЛКУ Е ТОА СРЕЌА
ЉУБОВНИ ПРИКАЗНИ ОД ЧЕТИРИ ДЕЦЕНИИ

Превод од германски:
Елизабета Линднер

Културна установа
Б Л Е С О К
2012

СОДРЖИНА

Ацуко треба да се мажи	7
Прстен	26
Доста беше измачување животни	39
На гости во Швајцарија	49
Неверниот правен застапник	68
Помошникот во млекарницата или Поседот	79
Синиот човек	95
Plaumate	111
Малата радост на дедо	125
Надоместувач	141
Погледот на Бреми	160
Во секој случај, барем за почеток	179
Второ живеалиште или Пропуштено присуство	194
Сопран	207
Бас	218
Биењето на камбаната	228
Ветроказ	255
Кристел	265
Орка, географот	285
Проштално писмо до еден спасител на живот	346
Еш и Кери	358
Дуенде	376
Дури нема ни телевизија	400
Белешка за авторот	413

АЦУКО ТРЕБА ДА СЕ МАЖИ

Родителите на Ацуко живеат на работ од Токио, во мала куќичка во нивна сопственост, која е обвиеана од густо набиена, небаре втор сид, жива ограда со висина на човек. Во неа има само една празнинка, но таа е испланирана: низ неа, од западната, европски уредена просторија, може да се види Фуџи. Не во лето, само во ведрите есенски и зимски утра; дури ни тогаш човек не секогаш знае дали навистина го гледа: една мала височинка зад планините Хаконе, која едвај може да се разликува од облак, која не е од поинаква материја отколку белото небо, во чија замагленост околу пладне исчезнува. Таткото на Ацуко е професор по “Audio-visual education” на еден мал, но угледен, приватен универзитет. Во западната соба стои телевизискиот приемник. Навечер таткото радо седи пред него, но меѓу себе и екранот најчесто држи весник; само за време на својот настап, секој петок, го спушта надолу. Тогаш мајката седнува исправено на својот стол во аголот одзади, а децата ја напуштаат собата. Тие се деца единствено во очите на родителите: Ихиро има 30, Јоџи 28, Ацуко 22. Ваквите деца се венчаат.

Пред една година, на ред беше Ихиро. Неговата венчавка не им приреди никаков проблем, бидејќи и самиот не беше проблематичен. Заради својата работа како банковен службеник, која ретко му овозможуваше зближување со некоја соодветна девојка, беше среќен што постојат традиционалните начини на брачно посредување со стројници, кое за него со тактичност и внимателност го извршуваше една семејна пријателка. Успехот можеше да се предвиди. Младите луѓе се сретнаа, не си најдоа никакви замерки, а откако беа надминати соодветните рокови, кои пред сè беа наменети за задржување на формалноста, се венчаа. Ацуко немаше да се зачуди доколку Јоџи, помалиот брат, беше првиот, зашто и онака беше отворен за секаков вид на лекомисленост – сепак, во овој случај, тоа многу ќе ја зачудеше. Јоџи во венчален фрак; каков ли израз на лицето ќе имаа тие двајцата?

Иако Јоџи и Аџуко се шест години разлика, сепак имаа чувство дека пораснале заедно – тој имаше токму толкава предност, за секогаш да може да си дозволи наспрема неа да биде оној поширокоградиот. Не се брзаше со студиите; и покрај тоа што држеше неколку предавања на еден државен универзитет, сепак сè уште студираше, ако човек сака така да го наречеме неговиот гурмански однос кон француските и италијанските поети. Беше вистински уметник за патувања: додека неговите колеги во градите си го потхрануваа својот напнат копнеж по Европа, па гладно и нервозно се нафрлаа врз гостинските професори или се лигавеа наоколу во француско-јапонските здруженија, Јоџи од денес за утре склопуваше познанство со некој турист, кое, ете, уште задутре го водеше во Париз. Или, пак, се ставаше на располагање како туристички водич за млади луѓе, кои ја добиле наградата распишана од една фабрика за животни намирници и беа испратени на патување низ светот. Или, пак, една италијанска група индустријалци во Токио сметаше дека во служба на толкувач е повеќе од неопходен и му понуди да го ангажира на саемот во Милано.

Тоа беше Јоџи, а при своите талкања се здоби со префинетост и слобода на тонот, кој во Јапонија делуваше егзотично, но сепак, бидејќи беше изведен со добрина и со вкус, беше извор на таинствена семејна гордост. Аџуко често изнаоѓаше изговори, како шолја чај, чиниче со печива, дури и прашање од некоја соученичка, за да може да го изненади брата си во неговата соба. Секој пат го наоѓаше како седи без навидум ништо да прави, во својата црна традиционална јапонска облека, кон која се навраќаше кога беше дома. Ја дочекуваше ведро и готов за скок, со хумористична и малку формална учтивост ја запрашуваше каква е состојбата на нештата кај неа, небаре можеше да си замисли дека кај неа многу нешто може да се смени од денес за утре, и ја замолуваше да си помуабетат. Го послушуваше со тоа што најпрвин сакаше да го казни со илјадници неважни нешта, кои во никој случај не го интересираа. Но тој ја сослушуваше, не само со почит, туку и со нескриен восхит, така што на крајот таа сепак се чувствуваеше измамено или

искористено и се дурлеше. На што тој ја наведуваше на борење, кое на крајот завршуваше во гласна смеа, така што Ацуко дури и забораваше да стави рака на уста.

Нејзиниот однос кон овој брат отсекогаш имаше јасни примеси на флерт, на кои таа им се спротивставуваше со добар инстинкт, бидејќи во земјата тие беа сосема невообичаени и чувството пред сè го поведуваа во некоја насока каде едвај би нашло прилика да се активира. Сепак, и против својата волја, од радосниот поглед на Јоџи, можеше да се здобие со мерило за тоа каков би можел да биде мажот, дека можеби е привлечно тој да се сака. Порано Ацуко набрзина и во малку зборови го опфаќаше брата си, дури и обожуваше кога пред други луѓе со една реченица го омаловажуваше, иако сепак не дозволуваше нивните одговори на тоа да бидат истоветни со она што таа го кажала, а особено секој приговор во полза на Јоџи го чувствуваше како навистина смешен и некомпетентен. Денес, после сите негови патувања, единствено неговите очи кои беа останати детски, ѝ зборуваа како порано; веќе не се осмелуваше да дознае нешто повеќе за изострените бразди на работ од неговата уста.

Па сепак, сето тоа имаше врска кога таа, иако и самата не сакаше да си признае, најмногу гледаше кон него, кога беше изречена нејзината иднина: венчавката која ѝ претстои. Но нејзината збунетост не беше мала кога мораше да открие дека по оваа точка таткото беше истомисленник со неа. Во последно време зачестија тајните разговори меѓу таткото и синот; кога таа ќе им пристапеше, премногу нападно се завртуваа кон наивни работи. Добро знаеше дека нивниот заеднички фонд на зборови не е доволен за да минат низ долги преговори. Кога ќе ги видеше двајцата мажи во истите старовремски облеку, за што имаше различни причини, како седат заедно, за првпат во сиве овие години наклонети еден кон друг, повремено и одненадеж барајќи го погледот на другиот, тогаш знаеше дека имаше само еден предмет кој овие двајца би можел да ги доведе до заедништво: таа.

Тоа ѝ ласкаше на истото место каде што ја болеше, во суетнос-

та. Таа не беше некаков додаток кој тие двајцата можат да го сметат каде сакаат. Затоа веднаш се најде расположена за одбрана, кога Јоџи дома донесе еден од своите другари од гимназијата, еден извесен Хидео, нуклеарен физичар, со кого веќе со години не беше комуницирал, но чија скромна суштественост, како што гласно најави, дури сега вистински ја забележал. Ацуко не беше среќна ни со едното ни со другото: ни со плановите и избегнувањата кои ги изнаоѓаше Јоџи за да ѝ ги поштеди чувствата, очигледно за да ја исклучи од играта – ни со очекувањето кое стоеше во директна врска со тоа, имено дека таа ќе се залаже и конечно ќе поверува дека односот меѓу нив е плод на нејзината сопствена желба. Ѓ беа давани изговори, кои, доколку им поверуваше, ја навредуваа нејзината самодоверба, иако беше сосема свесна дека во младоста на мајка ѝ скрупулата важела за извештаченост, да, била казнива, и дека скрупулозноста во овој случај, во кој се наоѓаше самата таа, навистина не беше на место; ѝ требаше маж и точка. Само што: некој сепак не се осмелуваше јасно и гласно да го изговори ова „точка“, туку сметаше дека нешто ѝ должи, дека самиот ќе се впушти во огромни издатоци – при што беше во право, бидејќи баш би сакала да го види оној кој би се обидел со својата тенка дланка да ги омаловажи нејзините чувства! – а при тоа сепак некој не одеше дотаму да ја прикрие едноставноста на нападот, па затоа и не се напрегаше премногу, бидејќи тој некој беше премногу сигурен во нејзината тивка припадност кон сојузот: сето тоа ја посрамуваше и обесхрабруваше, иако ни самата не гледаше како поинаку би можело да се среди тоа.

Навистина не мислеше дека татко ѝ во оваа работа го правеше вистинскиот потег за неа. Но, дека впрочем ни тоа не го правеше самиот, туку од почетокот се криеше зад брат ѝ, премногу ѝ пречеше. Тоа му ја одзеде семејната вредност на нејзиниот чекор, му ја открадна заштитата на авторитетот и нему му ја препушти одговорноста за слободата, на која не чувствувааше дека ѝ е дорасната. И таа беше само маневар, зашто изборот не беше во нејзини, туку беше преминал во туѓи раце, кои беа значително посензибилни,

но исто така и поразиграни. Што се однесува до Јоџи, Ацуко се посомнева дека улогата што тој ја има премногу му се допаѓа, а премалку му дозволува. Токму тој, малиот светски човек мораше да биде традиционален стројник за својата сестра; поради неа требаше да се обрне меѓу чесните млади мажи во земјава, и во мечтите еден по друг да си ги замисли покрај неа, сè додека сликата пред неговите очи не биде онаа соодветната. Несомнено ќе си ја изврши работата со големо задоволство, но Ацуко се плашеше токму од тоа. Имено, тоа би значело дека на крајот на краиштата самата таа и нејзиниот брак не се ништо друго освен ликови од неговата ведрa и бездејна глава, едно симпатично споредно дејствие од комедија дел’арте, коешто тој си го изведува со својата околина.

Ацуко сè уште многу добро се сеќава како Јоџи пред неколку години, после неговото второ патување во Франција, земајќи го за пример зелениот чај, ѝ ги објасни предностите на наместената јапонска венчавка. Таа била како тенџере со ладна вода, кое постојано се загрева со топлината од силниот оган, додека западната, таканаречена венчавка од љубов, се осмели да ја спореди со зовриена вода, која се става врз згаснат шпорет и која остинува уште додека ја гледаш. И додека бавно ги засекуваше странците од една книга, ја поттикна да размисли за убавината која се наоѓала дури и во самиот јапонски збор за стројници. *Гека хио цин*, леден човек под месечината. Неговите француски пријатели му завидувале за метафората, а не помалку и за самиот обичај, кој расчистил со евтината беспомошност на вљубеноста и кој на оваа случајна состојба ѝ дава сенка од неопходност: на крајот, во бракот и онака сè оди во ист правец.

Сево ова беше тешко сварливо за Ацуко, која и самата тукушто беше вратена од едногодишниот престој во Америка, и чиј разум сè уште сунеше од тврдењата за одговорна слобода и женска иницијатива, од наивната и напната атмосфера на малиот средно-западен колеџ, која мораше да ја поднесува. А, еве, овде седеше брат ѝ, се правеше небаре секој разумен човек овој стадиум уште

одамна би го оставил зад себе, и ѝ препорачуваше начин на живот над чиј раб таа мораше најпрвин внимателно да погледне. Малку иритирана, запраша дали Јоџи самиот би се одлучил за тоа, ледениот човек и нему да му стои на услуга? После извесно размислување, одговори: драга моја Атхан, доколку случајов не беше толку академски за мене, бидејќи јас, имено, нема да се женам: Да. Ама мојот леден човек секако би морал да биде особен по природа. Би морал да знае на која страна спијам, во кој дел од денот не можам да гледам виолетова боја и како лупам портокал. Кога ти мене ќе ми го најдеш таквиот маж, тогаш и јас ќе ја прифатам жената која е соодветна.

Кога Ацуко ќе се присети на овој разговор, уште толку се штреквува. Зарем не е самиот Јоџи оној што сега заради неа дозволува грижливоста да преовладее во него, и кој се осмелува да го знае она што ни самата таа не го знае, а што и не му доликува да го знае? Што впрочем значи тоа, што тој за неа настојчиво се залага во врска со она што го нарекува среќа, додека за себе не зема в предвид такво нешто? Од овој вид на заплети, кон неа се издигнува лицето на Хидео, невино и малку намачено, малку напрегнато заради изразот на наивност, кој постојано му се наметнува врз ликот. Сето тоа е како замаглено огледало низ кое минуваат машки сенки, а сега речиси и се надева дека не се сите само мечти на брат ѝ.

Сепак, дарбата на Ацуко да си биде природна е прилично голема, и затоа е тешко истата да се загорчи. Всушност, смета дека не може ништо да ѝ се случи, и тоа заради една единствена, иако не многу разумна, но сепак јака причина, имено затоа што и без друго сè *нејзе* ѝ се случува. Не дека е до толку сигурна во себе, напротив, но сепак во себе чувствува нешто што се движи побргу отколку нејзините проблеми. Слободно може да биде и малку суетна. Ацуко, тукушто наполни 22 години, е убава, можеби повеќе според западниот вкус отколку оној домашниот. Ситна е, но не е скудно градена, а под нејзиниот црн кок, кој се прелева во модро, кој во моментов е затегнат во коњски опаш, поседува искре-

но, будно лице со голема наклоност кон ведрина. Во образите е рамна, има изразена, за нијанса преширока уста, која без пречки може да се смее и да ги разоткрие не сосема правите заби, додека очите со маркантните веѓи речиси сосема ѝ се замижуваат. На неа има нешто од селска девојка, нешто што поттикнува да ја тешиш, иако самата таа никогаш не го прави тоа, а и нешто по малку несмасно; со годините може да се види како брадата ѝ станува поприлично полничка, а кога човек ја задева, го придвижува торзото наваму-натаму и претерано ниша со главата.

Кога замина во Америка, не ја пресретна оној славниот културен шок; она што во секој случај беше отуѓеност, набргу се преточи во бодрост и приемчивост. Фамилијата кај која живееше и на која без потешкотии ѝ беше од полза, ѝ оддаваше признание за прилагодливоста, која не беше ништо помалку од една американска национална доблест, и сè поотворено жалеше што не е овдешна. Наскоро речиси и стана таква. Заедно со другите ги играше американските општествени игри како црковен пазар и покана на вечера, радо одеше во пантолони или, пак, во куси и тесни алишта. Но на забелешките кои имаа врска со тоа, таа не реагираше ниту здрвено ниту кокетно, туку со неразбирање кое доаѓа од интелигенција. Тој вид на тегоба не сакаше да ја пренесе и во туѓа земја. Притоа ѝ дојде на помош онаа срдечно-биготна атмосфера во куќата на гостинската фамилија, која на фактите од животот реагираше со блага хистерија. Ацуко настојуваше да присуствува на целовечерните збирања околу семејниот хармониум, а на тој начин најде прилика да ги скуси возењата со кола со еден извесен кусо потстрижен маж. Можеби ѝ се пристори малку чудно што гостинската мајка, која секојпат исцрпено воздивнуваше кога Ацуко ќе се вратеше дома, сепак на некој начин низ заби ја канеше повторно да го сретне младиот маж. Ацуко сметаше дека не би требало да се загрее многу по него. Зашто кога младиот маж ја земаше со колата беше премногу очигледно дека исполнуваше некоја зададена обврска, а и нему значително му олесни кога таа за првпат му ги оттргна шепите и тој не мораше повеќе да се докажува себеси,

после што таа дури и посакуваше тој малку повеќе да се потруди.

Дека Америка сепак остави некакви траги врз неа, таа забележа дури откако се врати. Нејзиниот англиски сите ги восхитуваше, прекумерно. Дури и продавачките на риба ја тераа Ацуко да зборува малку на англиски, што таа со изнудена насмевка одбиваше. Зашто, зад сета таа пофалба, многу добро можеше да се почувствува одбивност; оној кој на ваков начин ќе биде изложен во јавноста, истовремено бива и исклучен од неа, веќе не ѝ припаѓа. Ацуко почна да се набљудува себеси, на пример додека пиеше чај со пријателките. Ѐ стана јасно дека по шолјата со чај не посегнуваше толку формално, туку за нијанса побргу отколку другите, дека при живописното прикажување дури и лактите благо ѝ се оддалечуваа од телото, дека, наместо само со зглобовите од дланките, почнуваше да зборува со целите раце. Дека заради тоа и нејзиниот врат станува малку помалку елегантен, главата ѝ се движеше отсечно. Кога стоеше или одеше заземаше малку расчекорен став, кој отаде бешевозможен и одговараше со панталоните, но во Јапонија наидуваше на запрепастеност. Во тоа време се случи и разговорот со Јоџи во врска со венчавката, а тој на крајот ѝ советуваше: уште некое извесно време да носи само кимоно. Соодветните движења повторно ќе си дошле сами од себе.

Имаше право. Иако беше лето а тесната обвивка беше особено напорна при користењето на меѓуградскиот превоз или, пак, при долгите пазарувања низ градот, Ацуко му се покори на нејзиниот нежен притисок. Повторно научи да се прикрадува со движење од колената, стомакот да го испакне нанапред, а стапалата да ги завлече. Се врати и сериозното кимање со настрана наклонетата глава, со кое девојката во Јапонија својот говор напалу го поткрепува, а напалу го повлекува назад, а исто така и шушливата мелодија, со која сопствениот јазик треба да се разликува од оној на мажите, кој од друга страна е јасно изразен но со прекини. Нејзината прилагодливост повторно беше докажана, но сега во спротивен правец, за што Ацуко имаше чиста совест – во спротивно, тоа ќе беше луксуз кој не би можела да си го дозволи *против*

општеството на кое му припаѓа. Дури по малку и уживаше, би-дејќи повторно се осмелуваше да дознае нешто поинакво.

И покрај тоа: Ацуко имаше потешкотии. Кој е овој Хидео? Другар на Јоџи – би сакала тоа конечно да може да го смета за вистинито, и покрај тоа што тие двајцата својата хармоничност ја открија прилично нагло, и, доколку човек внимателно наслушне, еден на друг имаат да си раскажат само стари приказни од школските денови. Значи водат конверзација, на што е можно помало растојание до Ацуко, за да може и таа да чуе, при што Јоџи ги зауздува своите шеги, а на другиот му подава само добри изреки, но многу повеќе отколку што Хидео би можел или би сакал да искористи. Така тепаат време како рибари крај рибник, Јоџи, естетот, и Хидео, физичарот, а таа им го носи чајот. Од пред извесно време, дискретно се случува нешто малку поофицијално. Кога Хидео е овде, таткото повремено си арчи по некое попладне дома, а една недела им се придружуја и постариот брат со жената и малото дете, значи семејството, постоечкото и потенцијалното, направи обид да се собере заедно за групна слика, која неа би ѝ се допаднала. Како му се допадна на Хидео?

Секогаш беше тивок. Повремено на Ацуко ѝ се чинеше дека малку го запоставуваат, дали за да го избегнат впечатокот дека претерано му се навртеле, дали зашто веќе го сметаа за еден од нив. Веројатно и двете заедно. Така Хидео си седеше во аголот од софата, едвај ја отвораше устата, седеше присебно а сепак малку отсутно, па на Ацуко дури ѝ падна и жал. На втор поглед имаше нежно обликувано, најчесто бледникаво лице. Кога човек ќе го видеше кога му е активно, можеше да поверува во неговата интелигенција, инаку не оддаваше многу повеќе. За свои години имаше постигнато многу – колку ли години можеше да има? Се разбира, беше врник со Јоџи, но човек би го проценил пет години постар. Тоа секако имаше врска со неговото исклучиво јапонско воспитување во исклучиво јапонски технички училишта, со безмилосниот натпреварувачки погон кој таму владееше и во кој секојдневно мораш да се докажуваш. Хидео изгледаше како некој кој сè уште

не се осмелил да има чувства и кој не знае што точно да прави со нив. Можеби и беше добар син, како што повремено, навистина само повремено, забележуваше мајка ѝ на Ацуко. Ја истакнуваше грижливоста, која уште сега им ја беше посветил на родителите, а на помалата сестра ѝ ги плаќаше студиите од сопствен џеб. Фино. Електронската фирма, во чиј истражувачки оддел работи, има голема доверба во него, зашто следната година сака да го испрати во Франција на понатамошно образование од некоја деликатна област. Дали и Ацуко ќе оди со него? Секако тоа е она што Јоџи си го замислил. Ацуко јасно претпоставува дека токму изгледите за одење во Франција го поттикнале да го изнајде заборавениот Хидео.

Понекогаш, на пример вчера при печењето пастрмка во градината, Ацуко помисли дека забележала како преку лицето на Хидео прелетал потсмев. Можеби е збунетост. Во Јапонија, кога човек е збунет најдобро е да се однесува со презир, ако е маж, а да се кикоти, ако е жена. Но, можеби навистина е потсмев – потсмев за Јоџи, кој за промена облекол баварски кожни куси пантолони, кои ги добил на подарок од некој германски пријател, и во нив ги изведува своите јарешки скокови. Потсмев за комплицираноста на иницирањето брак, при што нему, на техничарот, во секој случај му е дојдено до чиста и јасна работа што може лесно да се опише; колку поскоро, толку подобро. Ацуко, која до сега беше ведра, сега повторно чувствува како зад челото ѝ се спушта превез од сомнеж, што се згуснува и веќе едвај се разликува од солзи. Ете, братот во баварски пантолони се матка околу бркотијата која самиот ја организираше, Јоџи, за кого таа секако беше онаа вистинската личност за која би го извршил ова стројништво со вкус. Младиот маж стои здрвено во тревата, стројништвото е наменето за него, а нему очигледно тоа малку му оди на нерви. Во куќата седат родителите и трогнато вртат со главите. Овие тројцава треба само да ги завртат своите, и веќе ќе бидат вовлечени во воздржано одобрение, од кое Ацуко моментално би сакала да ја спрашти. Но, одненадеж, неочекувано, нејзиното чувство се преобразува во

пријателство, да, речиси топлина за Хидео.

Некако сфаќа дека му е напорно ова напалу искривоколчено, напалу сентиментално светло во кое овде мора да се движи. Барем во својата непријатност и таа е потполно согласна со него, согласна против акробатиката на Јоџи. Но, мора да биде внимателна, да не дозволи тој да го забележи преголемото сочувство со неговата ситуација. Токму оваа ситуација со себе носи и извесна тежина, затоа што таа сепак сè уште негодува да навлезе во тоа. Родителите би го виделе само она што сега сакаат да го видат, дека Ацуко посакува нештата сами по себе да си го заземат својот ток. Овде не постои третата можност за пријателство – овде постои само јасно Да или Не.

Но, всушност, Ацуко сосема точно знае дека според степенот до кој се дојдени подготовките, она Не уште одамна не ѝ стои потполно на располагање. Толку често да се гледа со младиот маж, а потоа да го одбие, тоа би довело до многу заплети, дуели, губење образ на сите околу, така што Ацуко и не смее да помисли на тоа. Една добро воспитана Јапонка, која при првата понуда за брак не знаела добро да се однесува, важи за компромитирана. Тоа е до тој степен незамисливо, исто како да имала афера. Тешко дека некогаш повторно ќе ѝ дојде ред. Сè зборува за тоа дека ќе остане сама, дури и свесноста за вина на нејзиното семејство, тивката тага, будно обвинена околу ќерката, дури и со неа би морала да продолжи да живее понатаму.

Но, како делуваше Хидео кога веќе не беше само можеен, туку утврден сопруг? За жал ни малку поинаку – што не значи дека на Ацуко не ѝ беше симпатичен, само што кај неа не беше настапил оној механизам на конвенцијата, дека среќата да се биде послушна не доаѓа преку ноќ, а таа за Јапонките од изминатите генерации била половината од брачна среќа – па, ете, и во целост останувала толкава. Ацуко го дишеше воздухот на една друга цивилизација, дури и во сопствената земја; а тоа беше доволно за да се попречи мирот на преданието и чувството на Ацуко да се искушува со инает и неизвесност. Од друга страна, ѝ се пристори дека е речиси на-

дредена – речиси, зашто во нејзиниот случај и не може да се стори ништо премногу со тоа. Или може? Дали би можела да му понуди нешто на Хидео, нешто по кое потајно копнее – порамноправен, послободен, понепристрасен начин на заедништво, отколку она досегашното што тој го знае во својот работен живот, постојано насочен кон напредување?

Преку инстинкт и набљудување, Ацуко знаеше грижливо да заобиколува околу некоја тема, зашто јапонската жена мора да се послужи со такво нешто, за да не дозволи мажот да почувствува дека таа знае подобро од него. Или, уште повеќе, како треба да се постави за она што ќе го каже да не го претстави како нешто што таа го знае подобро од него, да не биде како нејзина досетка, туку како нешто кое произлегло од неговата сопствена комплексна одлука. Ова не е некоја срамна нужна постапка, туку висока школа на женското битие, умешност на „нежниот пат“, на кој не само што се стекнува со своите права, туку и со тактичност и префинетост при нивната примена. Светот на мажот во бракот станува построго одвоен од женскиот отколку што бил во годините додека бил ерген. Тие години биле под влијание на воспитувачките реформи на американската окупација, додека со влегувањето во општеството тоа веднаш го истакнува своето старо, всушност никогаш непрекинато право. За време на студиите, девојка како Ацуко помалку се доближува до политичките еклатантни размислувања отколку нејзините машки колеги, а во она што би можела да го искаже, тие дури делуваат и покonzервативно. Во она што го живее, во своите очекувања на среќата таа оди подалеку, но постои можноста премногу да се навикнала на надежта дека ќе може непосредно да учествува во животот на мажот ѝ, кон што, како што може да си повтори и самата, и се стремело нејзиното оддолжено воспитување.

Но, токму така: еден млад маж, да речеме како Хидео, кој еднаш сепак ќе почне да мисли на тоа да води сопствена куќа, а освен тоа веќе и наполнил триесет години – значи еден млад сопруг веќе е длабоко навлезен во наследениот систем на изгледи и обсири, кој се вплетува во далеку поразгранети облигации и

лојалности, од кои не може да се ослободи само затоа што самиот тој е единствениот носител и единствената гаранција на својот животен успех. Можеби ѝ припаѓал на некоја радикална студентска група, за кралот поседувал само потсмев, а на општеството му ги покажувал забите како што нему ќе му се посакало (Хидео, си мисли Ацуко со доза на презир, не направил ништо од тоа) – но, доколку му е потребно ова општество, доколку од него очекува леб а можеби и путер, секако дека неоспорно ќе ѝ се подвргне на неговата кротка, но бескрајно делотворна дисциплина. Учи да оди зауздено, а за да може својата жртва конечно да ја направи поподнослива, и самиот мора да стане дел од естаблишментот што сакал да го растресе. Во оваа ситуација покрај себе да има жена која, дури и да е тоа несвесно, се држи до идеалот на еманципација и себеистакнување, нешто што самиот тој морал да научи да го отфрли; напоредно со својот да почувствува и друг активен и независен живот, кој не смее да си дозволи да го поттикнува; значи, да биде во трајна состојба со грижа на совест наспрема својата жена: тоа поприлично ја надминува способноста за достигнувања кај младиот сопруг, претставува закана за неговата сигурност, на која реагира со повлекување кон застарените мостри на размислување. Бракот не се претвора во авантура на заедницата, како што многумина од младите си мислат, туку повторно станува чин на чесност, најпрвин семеен и политички успешен, а потоа економски подвиг, во кој поделбата на половите е строго реализирана заради заштеда на сили. Во Јапонија, освен во фактот дека му припаѓа на вистинското семејство, жената не може да му помогне на мажот да напредува во професијата; напротив, дури и со самиот обид би му наштетила. Така таа, колку што е можно подолго, директно придонесува за примањата, обично на некое работно место кое не е соодветно за нејзиното претходно образование, и во ова време како и во подоцнежните, пред сè се грижи да му биде потпора на сопругот кој напорно работи. Ова трајно достигнување на лично уназадување и интимна тактичност, како што Ацуко секако и самата претпоставува, остава малку простор за истакнување

на женската личност. Донекаде успешно би можела да се изведе само како улога, како длабоко вкоренета улога, која се црпи од бунарот на традицијата. Само на тој начин Ацуко би можела да се надева на благодарноста од нејзиниот маж. Тоа што малку се има обгледано во светот, не е некоја позиција која е во нејзина полза, која во бракот би влегла како придобивка, туку сомнителен, под одредени околности дури и иритирачки чеиз, кој мора да го држи заклучен. Дотолку повеќе, ако веќе постои чувственост, а тоа исто така значи: дека верува во чувствителноста на својот маж.

Човек секако смее уште ова да запраша: дали би можела да го сака, него, Хидео? Мисли дека барем нешто знае, тој не е големата љубов. Ама, пак, како изгледа таа, големата љубов? Во Америка, каде љубовта се случува набрзина и насекаде, Ацуко ги држеше очите отворени. Кога ќе се присети – на она прилично механичко, а притоа гладно и беспомошно однесување со најважниот збор – добива желба Хидео да го заштити од тоа. И покрај потиштувачката апатија која инаку владееше, атмосферата во напалу црковниот колеџ во кој одеше сепак беше сексуално надразнета, што доаѓаше до израз преку еден одреден вид на смеа во класот. Всушност, требаше да биде потценувачка, но сепак непогрешливо надоаѓаше, чекаше најситна двосмисленост кај некој исказ, за да протатни – додека наставникот запаѓаше во прекорно ц'цкање со јазикот, во кое истовремено се наслушнуваше и еден вид комплимент. Ацуко не знаеше што ѝ беше потуѓо, оној впрочем не толку мрсен колку технички жаргон, кој преовладуваше кај врсниците а се однесуваше на оваа област, или здрвенетата ведрина која ја ширеа професионалните воспитувачи и социјалните експерти, чии советнички предавања и другарското истражување на совеста немаа крај; а Ацуко се откажуваше од решавањето конфликти, кои всушност и не постојеа. Зашто во нејзината земја човек во никој случај не беше пуританец, и никому не мораше да му се одврзе јазикот. На јапонски таа си имаше непристрасен назив за повеќето нешта, што некому можеше да зададе низок удар, па затоа удостојувајќи ги со еден почетен слог умееше да означи одредени

нешта, исто како и сето она што е потребно за секојдневното уредување на животот и среќата, што секако беше неприкосновено и заради тоа достоинство за пофалба. Добро, во куќата на професорот уште и важеше „да се чека“; се чека доколку си модерна девојка, и боже мој, со извесни неподобности. Но човек го правеше тоа со извесен спокој, зашто оптоварувањето со сетилната среќа, која е недоверба во самиот себе, неверба во сопственото месо, кое и токму затоа нè гони да испробаме нешто, а со тоа си се архи и себеси и времето - овој вид на страв не е толку распространет во Јапонија. Игра си е игра, а како таква е врзана за правила, општествени, не морални – човек во Јапонија не го знае оној неуспех, на кој каде било на друго место сè уште му е прикачено метафизичко обележје, тежината на првородниот грев и пропаста на светот. Во секој случај, се јавува невештост. Доколку Ацуко воопшто мисли во таа насока, тогаш си мисли: доколку е дојдено време за тоа, а младиот маж е здрав, тогаш секако дека ќе го стори тоа.

Па сепак, посака Хидео барем еднаш да ја бакнеше. На село е тоа сè уште невообичаено, во кината луѓето се клештат кога ќе дојде онаа очекувана сцена – секако дека е очекувана, дури и за јапонските актери, очигледно тоа оди едно со друго. А Ацуко секако дека не сакаше престојот во Америка да ѝ бил за џабе.

Што понатаму? Ацуко прави нешто ненадејно, ама во нејзината ситуација сепак уште одамна станато вообичаено: патува. Не сама, туку со една данска брачна двојка, која предава на универзитетот кај татко ѝ, со кои може да го вежба својот англиски и да го види Хокаидо, големиот остров на север, што многу добро го знае. Лето е и нигде не е постудено отколку таму – причини да се патува на Хокаидо има доволно, во случај на Ацуко да ѝ притреба некоја. Најглавно од сè: да биде расеана, да добие на време, а тоа да е што е можно побезгрижно, како на распуст, ако веќе мора да се каже: време за размислување – време за размислување, во кое барем еднаш не сака да размислува за она што е впрочем одлучено, туку за великолепно обликуваниот пејзаж на островот, неговите вулкански линии пред милозливо прекриеното небо, прова-

лии полни со исушени брезови гранки, со исчезнатата тажачка на Аину*, зовриените води што извираат од карпите. Но, двојката со која патува и без зборови ѝ укажува на сопствениот проблем. Го прикажува она што кај Ацуко треба наскоро да процвета; се разбира, на начин кој кај Ацуко истовремено ги поттикнува спротивставувањето и љубопитноста.

Се пружи прилика на еден тегобен августовски ден, додека Данецот со главоболка остана во хотелот, на едно возење низ островот да навлезе во разговор со Европејката и, поттикнува од паметното сослушување, ја претстави својата ситуација, многу поповрзано отколку што и самата беше свесна за тоа. Тогаш Данката ја праша нешто неверојатно: дали Ацуко впрочем сака да се мажи? За една година ќе биде готова со студиите, а со нејзините предиспозиции и познавање на јазици не е чудно да добие некоја работа што ќе ја исполнува – барем на професионален план, а другото ќе мора да се најде. Имено вака: дури кога ќе го живее својот живот и откако ќе ги создаде условите за да ги провери своите желби и потреби, точно да ги запознае своите граници, тогаш секако би го нашла и мажот, кому со отворени очи, тоа значи: без страв и без илузии, ќе може да му каже Да. А ако не? Тогаш е правилно да се живее сам. Секој брак кој не е обостран израз на слобода и кој не останува тоа, при секоја опасност и по секоја цена ќе стане недо разбирање, па дури и мало убиство, кое човек не би требало да го потпомогне.

Овде Ацуко научи една нова варијанта на брак и во мислите се поигруваше со тоа како би било за проба да се вметне во бунда, за која уште однапред знае дека не може да си ја дозволи. Убавата данска формула ја копкаше, па смеејќи се објасни дека е сепак тип кој радо се втурнува во одредени односи за кои во себе не чувствува никаков повик, како впрочем и нејзините педагошки студии. Го сторила тоа бидејќи им се радува на детските книги и радо би ги преведувала од англиски; во Јапонија дури и за тоа е потребна универзитетска диплома. Инаку тоа би било уште по-

* – пражители на Северна Јапонија (заб. прев.)

големо убиство, доколку си вообрази дека ќе прави кариера. Би била среќна ако ја бива за домаќинка. А за јапонски услови, сепак си оставила прилично доста време за такво нешто: впрочем, би требало да си рече дека ако има среќа ќе се случи и тоа, доколку воопшто доаѓа в предвид после шест години на универзитетот. Наскоро би сакала и самата да има деца за детските книги.

На понатамошното патување, Данците беа на ред да се стапишаат заради Ацуко. На опуштен начин склопи пријателства со дузина млади луѓе, студенти од сите делови на земјата, водеше разговори на кои не им недостасуваше многу за да се претворат во флерт, можеби мала доза на кокетирање, која Ацуко ја заменуваше со објективност. Притоа развиваше некоја енергија, од која секако би се урнале сериозните млади мажи, доколку Ацуко притоа не дозволи во сето тоа да се влее и голема умна понизност. Ацуко се обгледуваше – се разбира само заради забава и без никакво врзување, но можеби токму затоа според сите правила на уметноста со еден вид спокојна и нерасипана, а Данците би рекле: биолошка проценка на фактите, после кое тие потполно престанаа да ја сожалуваат како жртва на една заостаната култура. Нема потреба да се грижат за неа.

Но, очигледно самата таа сè уште го правеше тоа, барем ако може да се суди според неколкуте нејзини немирни и насилни дејствија, како што беше и она искачување по вулканот, на кое замина една ноќ во одинаесет часот со една студентска група од Осака. За појадок се врати загреана и жива-вода, на запрепастување на Данците, кои не беа упатени во тоа. Го пропуштија возот, заради неа, бидејќи им се спротивставуваше на навалувањата да ја пикнат во топла бања, со што Данците се надеваа дека ќе ја спречат ужасната треска. Мерката наиде на потешкотии, зашто ноќеваа во областа на едно светилиште, а свештеникот кој беше во служба никако не сакаше да сфати што бара една јапонска девојка, во ова време, во неговата бања. Данката на крајот сето тоа мораше да го претстави како свој каприц и скришно да ја мушне и Ацуко, на која сето тоа ѝ беше ужасно срамно. Бидејќи веќе